

ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ РОЗВИТКУ ЕМОЦІЙНОГО ІНТЕЛЕКТУ СУЧАСНОЇ МОЛОДІ

PSYCHOLOGICAL AND PEDAGOGICAL CONDITIONS FOR THE DEVELOPMENT OF EMOTIONAL INTELLIGENCE OF MODERN YOUTH

Стаття присвячена вивченню важливої проблеми розвитку емоційного інтелекту та окреслення психолого-педагогічних умов, необхідних для розвитку у сучасній молоді навичок самопізнання, саморегуляції власної поведінки, формування мотивації, соціальних навичок та емпатії. Дослідження виконується за допомогою різноманітних методів, включаючи аналіз, синтез, порівняльний метод, методи узагальнення та систематизації.

У роботі здійснюється аналіз сучасних підходів до трактування поняття «емоційний інтелект» та окреслено основні психолого-педагогічні умови його розвитку у сучасній молоді. Запропоновані психолого-педагогічні умови розвитку емоційного інтелекту тісно пов'язані з основними компонентами емоційного інтелекту та розроблені з їх урахуванням.

Після глибокого аналізу та узагальнення отриманої з фахових джерел інформації, було розроблено концептуальну модель розвитку емоційного інтелекту через використання психолого-педагогічних умов. Дана модель є важливим кроком для подальшого вивчення та дослідження даної проблеми.

Отримані результати мають практичне значення для практичних психологів, педагогів та батьків. Здатність ефективно забезпечити усі психолого-педагогічні умови розвитку емоційного інтелекту є важливою професійною компетентністю педагогів.

Для ефективної реалізації запропонованих психолого-педагогічних умов окреслено шляхи їх інтеграції в освітній процес.

Окреслені теоретичне та практичне значення є підставою для подальших наукових розвідок з питань розробки ефективних програм та методичних рекомендацій щодо розвитку емоційного інтелекту сучасної молоді, а також їх впровадження в освітній процес закладів фахової передвищої та вищої освіти.

Ключові слова: емоційний інтелект, психолого-педагогічні умови, самосвідомість,

саморегуляція, мотивація, емпатія, соціальні навички, інтеграція, емоційне середовище.

An article devoted to the study of the important problem of the development of emotional intelligence and the formation of the necessary psychological and pedagogical conditions for its development among modern youth. Research is performed using a variety of methods, including analysis, synthesis, comparative method, methods of generalization and systematization.

The work analyzes modern approaches to the interpretation of the concept of «emotional intelligence» and outlines the main psychological and pedagogical conditions for its development in modern youth. The proposed psychological and pedagogical conditions for the development of emotional intelligence are closely related to the main components of emotional intelligence and are developed with their consideration.

After a deep analysis and generalization of information obtained from professional sources, a conceptual model of the development of emotional intelligence through the use of psychological and pedagogical conditions was developed. This model is an important step for further study and research of this problem.

The results obtained have practical significance for practical psychologists, teachers and parents. The ability to effectively provide all the psychological and pedagogical conditions for the development of emotional intelligence is an important professional competence of teachers.

For effective implementation of the proposed psychological and pedagogical conditions outlined ways of their integration into the educational process.

Therefore, this article has important theoretical and practical significance and can serve as an incentive for further scientific research.

Key words: emotional intelligence, psychological and pedagogical conditions, self-awareness, self-regulation, motivation, empathy, social skills, integration, emotional environment.

УДК 37.015.3:[159.942+159.925]-053.67(4/9)

DOI <https://doi.org/10.32782/2663-5208.2024.66.9>

Ігнатівич О.М.

д.психол.н., с.н.с.,
завідувач відділу психології праці
Інститут педагогічної освіти
і освіти дорослих імені Івана Зязюна
Національної академії педагогічних
наук України

Літвін Ю.О.

аспірантка за спеціальністю
053 – Психологія
Інститут педагогічної освіти
і освіти дорослих імені Івана Зязюна
Національної академії педагогічних
наук України;
викладач психолого-педагогічних
дисциплін
Комунальний заклад Київської обласної
ради «Білоцерківський гуманітарно-
педагогічний фаховий коледж»

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. Сучасне життя висуває нові вимоги до особистості та досягнення нею поставлених завдань та успіху. Одним із провідних факторів у цьому є наявність емоційного інтелекту. Вивчення психолого-педагогічних умов розвитку емоційного інтелекту (EI) є важливим аспектом сучасної освіти та виховання, який має глибокий вплив на особистісний розвиток, академічні досягнення та соціальну адаптацію індивіда. Емоційний інтелект, який включає здатність розпізнавати, розуміти, виражати та регулювати емоції, є ключовим чинником успішного функ-

ціонування як у міжособистісних стосунках, так і в професійній діяльності [15, с. 51–55].

Перш за все, розуміння психолого-педагогічних умов розвитку емоційного інтелекту допомагає створювати сприятливе середовище для навчання та виховання. Позитивна емоційна атмосфера в освітньому закладі або в сім'ї сприяє відкритості дітей до нових знань та досвіду. Коли людина відчуває підтримку та розуміння з боку педагогів та батьків, вони стають більш впевненими у своїх силах, менш схильними до стресів та тривоги. Це, у свою чергу, позитивно впливає на їхню [10, с. 99–107].

Крім того, розвиток емоційного інтелекту є важливим для формування здорових соці-

альних навичок. Молодь, яка навчається розпізнавати і розуміти свої емоції та емоції інших, здатні краще комунікувати, вирішувати конфлікти і будувати позитивні взаємини. Емпатія, яка є однією з ключових складових емоційного інтелекту, дозволяє ставитися до оточуючих з розумінням та співчуттям, що сприяє формуванню здорових та стійких соціальних зв'язків [11, с. 134–137].

Розвиток емоційного інтелекту також має велике значення для академічних досягнень. Дослідження показують, що діти з високим рівнем емоційного інтелекту демонструють кращі результати у навчанні. Вони здатні ефективніше управляти своїми емоціями, що дозволяє їм зосереджуватися на навчальних завданнях і не відволікатися на негативні емоційні переживання. Крім того, такі молоді люди зазвичай мають кращі відносини з педагогами та однолітками, що відповідно створює додаткові умови для успішного навчання [13, с. 70–77].

Розуміння психолого-педагогічних умов розвитку емоційного інтелекту також допомагає в запобіганні та подоланні різних психоемоційних проблем у дітей. Стрес, тривога, депресія та інші емоційні розлади часто пов'язані з недостатнім розвитком емоційного інтелекту. Педагоги та психологи, які володіють знаннями про методи розвитку емоційного інтелекту, можуть ефективно допомагати дітям справлятися з емоційними труднощами, надавати необхідну підтримку та консультування [17, с. 167–173].

Важливість вивчення психолого-педагогічних умов розвитку емоційного інтелекту також полягає у підготовці молоді до майбутнього життя в складному та динамічному світі. У сучасному суспільстві, де професійний успіх все більше залежить від здатності до ефективної комунікації, співпраці та управління емоціями, розвиток емоційного інтелекту стає критичним чинником конкурентоспроможності. Люди, які мають високий рівень емоційного інтелекту, краще адаптуються до змін, швидше знаходять спільну мову з колегами та партнерами, а також здатні ефективно вирішувати різноманітні проблеми та конфлікти, причому для них не є важливим вік того, з ким вони комунікують. Конфліктні ситуації у таких людей виникають рідко і вирішуються легко та зазвичай мають конструктивні рішення [22, с. 155–158].

Розвиток емоційного інтелекту також сприяє формуванню позитивної самооцінки та впевненості у власних силах. Діти, які розуміють свої емоції і знають, як ними управляти, зазвичай мають більш високу самооцінку та вірять у свої можливості. Це дозволяє їм ставити амбітні цілі і наполегливо працювати над їх досягненням [14, с. 51–55]. Висока самооцінка також сприяє більшому емоційному благополуччю і задоволеності життям.

Важливо також зазначити, що вивчення психолого-педагогічних умов розвитку емоційного інтелекту допомагає батькам усвідомити свою роль у цьому процесі. Дорослі, які самі володіють високим рівнем емоційного інтелекту, можуть бути прикладом для наслідування для дітей [19, с. 12–16]. Вони можуть навчати дітей емоційній грамотності через власну поведінку, демонструючи, як правильно виражати та управляти емоціями у різних життєвих ситуаціях.

Важливим аспектом розвитку емоційного інтелекту є також інтеграція його навчання в освітні програми. Вона може включати спеціальні заняття та тренінги, присвячені розвитку емоційних та соціальних навичок, а також використання інтерактивних методів навчання, таких як рольові ігри, групові проекти та дискусії. Інтеграція емоційного навчання в стандартні освітні програми допомагає створити цілісний підхід до виховання дітей, який враховує не лише академічні, а й емоційні та соціальні потреби вихованців [12, с. 98–101].

Отже, вивчення психолого-педагогічних умов розвитку емоційного інтелекту є критично важливим для всебічного розвитку дітей. Воно сприяє створенню сприятливого академічного освітнього середовища, формуванню здорових соціальних навичок, підвищенню академічних досягнень, запобіганню психоемоційним проблемам, підготовці до майбутнього життя, формуванню позитивної самооцінки та впевненості у власних силах. Педагоги та батьки, які володіють знаннями про розвиток емоційного інтелекту, можуть ефективно сприяти емоційному та соціальному розвитку дітей, допомагаючи їм стати успішними та щасливими особистостями, як у професійній діяльності, так і в особистому житті.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. Протягом останніх десятиліть психологи, педагоги та інші спеціалісти активно досліджують процес розвитку емоційного інтелекту, зазначаючи його важливість для повноцінного та ефективного розвитку особистості починаючи з раннього віку. З цією метою кожен з них пропонує дотримувати певних психолого-педагогічних умов. Н. Волік визначила умови розвитку емоційного інтелекту у дошкільників, Т. Котик та Ю. Савченко окреслили такі умови розвитку для учнів початкової школи, С. Могиляста вивчала розвиток EI у старшокласників, Ю. Глиб охарактеризував психологічні умови розвитку EI у студентів гуманітарного профілю, Г. Кошонько – у студентів-психологів, Т. Черкашина – у майбутніх викладачів вищої школи [11, с. 12–43]. Враховуючи таку ступеневість, варто згадати про підготовку майбутніх вчителів початкових класів які закладають основи

знань в учнів та мають значний вплив на формування емоційного інтелекту в подальшому, а також важливість формування емоційного інтелекту у сучасної молоді.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми і на які спирається автор. Значний внесок у теорію розвитку та формування емоційного інтелекту вніс Д. Гоулман у своїй книзі «Емоційний інтелект» [5, с. 512]. Саме ця праця стала своєрідним поштовхом до розробки проблеми розвитку емоційного інтелекту [14, с. 96]. Останніми роками дана проблема є у колі інтересів Л. Груша, С. Дерев'янка, В. Зарицької, Н. Зобенько, Е. Носенко, М. Стасюк, М. Яцюк та інших [21, с. 238–261]. Проблема розвитку емоційного інтелекту у майбутніх педагогів окреслена у працях О. Логвись, М. Шпак [23, с. 71–74]. Водночас, О. Мельник вказує на важливість підготовки вчителів початкових класів до формування емоційного інтелекту [20, с. 111–122]. У працях Р.Шпіц та ін. висвітлено можливі шляхи вирішення розвитку емоційного інтелекту учнів початкової школи в контексті мистецької освіти [24, с. 197–200].

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми, яким присвячується стаття. Однак перш ніж сформувати у майбутніх вчителів такі навички, важливо розвинути емоційний інтелект у самих майбутніх педагогів. Аналіз літературних джерел вказує, що в освітньому процесі не визначено чіткого місця вивченню даного питання, лише деякі освітні компоненти містять навчальні теми під час яких формуються компоненти емоційного інтелекту. Проте педагогічні працівники повинні забезпечити умови для ефективного розвитку ЕІ.

Формулювання мети статті. Дане дослідження спрямоване на виокремлення чітких психолого-педагогічних умов розвитку емоційного інтелекту, які забезпечать ефективність даного процесу, зокрема дадуть можливість сформувати навички самопізнання, саморегуляції власної поведінки, мотивацію, соціальні навички та почуття емпатії.

Наукове обґрунтування методології проведеного дослідження. Вивчення проблеми психолого-педагогічних умов розвитку емоційного інтелекту засноване на теоретичних положеннях психології, що безпосередньо визначити вибір методів даного дослідження. Основним у дослідженні було обрано теоретичні методи аналізу, синтезу та узагальнення опрацьованого матеріалу з фахових джерел. В рамках даного етапу було розглянуто психолого-педагогічну літературу з даної проблеми протягом останніх років. Отриману інформацію було доповнено та узагальнено. Логічний аналіз також було використано з метою точ-

ного та конкретного формулювання термінів та понять та в результатів власного формулювання поняття «емоційний інтелект».

Також у дослідженні використовувалися інші методи пізнання, а саме метод дедукції, порівняння та систематизації. Використання методу дедукції дозволило визначити різноманітні підходи сучасних науковців щодо умов для розвитку емоційного інтелекту сучасної молоді. Метод порівняння використано для створення переліку основних, найбільш ефективних, на думку дослідників, умов розвитку емоційного інтелекту для різних вікових категорій.

Виклад основного матеріалу дослідження. Мінливий сучасний світ, технологічний прогрес та ситуація в Україні мають значний вплив на формування та розвиток кожної окремо взятої особистості. Значним чином такий вплив здійснюється на сучасну молодь, яка є тим поколінням, яке створює нові, свої власні правила, яка висуває значні вимоги до суспільства та яка є гнучкою та соціально активною, яка прагне постійного розвитку та вдосконалення.

У сучасних реаліях світу та України зокрема існує необхідність вирішення питання розвитку емоційного інтелекту молодого покоління та потребами психолого-медичної практики у протидії негативним наслідкам, пов'язаним з невротичними розладами, оскільки останні є важливим фактором ризику для психічного здоров'я особистості [25, с. 802–811].

Відповідно розвиток емоційного інтелекту є важливою складовою психічного розвитку особистості, особистісного зростання та соціальної адаптації [8, с. 49]. Такий розвиток здійснюється протягом усього життя, але ефективність його розвитку буде залежати від багатьох умов. Особистість, перебуваючи в закладі освіти, розвивається під впливом середовища, умов закладу, соціуму. Емоційний інтелект також формується під впливом цих умов, але в той самий час на розвиток емоційного інтелекту впливають і психолого-педагогічні умови [16, с. 147]. Для визначення які ж саме психолого-педагогічні умови впливають на розвиток та формування емоційного інтелекту сучасної молоді охарактеризуємо сутність поняття «емоційний інтелект».

Американський психолог Д. Гоулман визначав емоційний інтелект як здатність людини пояснити емоції, свої власні та емоції інших [5, с. 235–241]. Дослідники П. Саловей та Дж. Майер зазначали, що «емоційний інтелект – це здібність адекватно сприймати, оцінювати та виражати емоції» [26, с. 396–420]. О. Власова емоційний інтелект ототожнює з поняттям емоційної компетентності, яка пов'язана із емоційною чутливістю, обізнаністю та вмінням керувати власними емоціями [1, с. 187–209].

С. Дерев'яно також характеризує емоційний інтелект як здатність розуміти емоції та керувати ними [6, с. 96–104]. Спираючись на дослідження Джил Хессон, яка визначає емоційний інтелект як «вміння користуватися емоціями, щоб інформувати мислення, і використовувати мислення, або розуміти та управляти емоціями», важливо розвивати емоційний інтелект у фахівців освітньої сфери, починаючи з перших кроків знайомства з професією вчителя – зі студентської лави. Водночас С. Прахова вважає, що без емоційного інтелекту соціалізація людини може не відбутися [18, с. 134–142].

Комплексний аналіз наукової літератури показує, що дослідники пропонують різноманітні трактування даного поняття, але глибинний аналіз дає можливість стверджувати, що емоційний інтелект – це комплексна характеристика особистості, яка включає здатність розуміти, сприймати та керувати власними емоціями та емоціями інших та створювати позитивну атмосферу для особистісного розвитку.

Як комплексне явище, емоційний інтелект складається з декількох ключових компонентів, до яких належать: самосвідомість, саморегуляція, мотивація, емпатія, соціальні навички.

Самосвідомість за Д. Гоулманом – це здатність розуміти свої емоції та впливати на них. Люди з високим рівнем самосвідомості здатні розуміти свої сильні та слабкі сторони, а також те, як їхні емоції впливають на їхні дії та поведінку [5, с. 252–254]. Саморегуляція визначається як здатність керувати своїми емоціями, думками, поведінкою і різноманітних ситуаціях. Вона включає контроль над імпульсами здатність адаптуватися до змін, а також управління стресом.

Своєрідним внутрішнім драйвом у досягненні своїх цілей та прагнень є мотивація. Вона включає в себе ініціативність, наполегливість та здатність знаходити натхнення та енергію для подолання труднощів. Важливим та невід'ємним компонентом емоційного інтелекту є емпатія – здатність розуміти та відчувати емоції інших людей. Емпатія дозволяє більш ефективно взаємодіяти з оточуючими.

Останнім компонентом емоційного інтелекту, на думку Д. Гоулмана, є соціальні навички, що характеризуються як здатність ефективно спілкуватися та взаємодіяти з іншими людьми. Вони включають вміння будувати стосунки, вирішувати конфлікти, працювати в команді та вести переговори [5, с. 259–263].

Розвиток емоційного інтелекту зумовлений кількома чинниками, а саме: біологічними, психічними та соціальними. До біологічних чинників дослідники відносять генетичні, властивості мозку, темперамент, характер та когнітивні здібності. До соціальних – суспільство

та середовище в якому перебуває людина, установки, активність та релігійність. До психічних відносять усі внутрішні психічні процеси [7, с. 12–15].

Ефективність розвитку емоційного інтелекту буде залежати від тих умов, які буде створено. Для визначення психолого-педагогічних умов розвитку емоційного інтелекту необхідно врахувати усі перелічені вище компоненти, а також проаналізувати вже запропоновані дослідниками умови.

Н. Волік, характеризуючи емоційний інтелект дошкільників, окреслила основні педагогічні умови: обізнаність щодо емоційної сфери, високий рівень емоційного інтелекту працівників дошкільного закладу, емоційно забарвлене предметне середовище та належний рівень знань та обізнаності серед батьків вихованців. В даному випадку умови доволі прості, що пояснюється вимогами врахування вікових особливостей [2, с. 162–169]. Дослідниця вважає, що для створення ефективних умов розвитку емоційного інтелекту важливо здійснювати щоденно систематичну роботу, спрямовану на розвиток вмінь розуміти оточуючих, вміння співпереживати та емпатію [3, с. 9–12].

Н.Зобенко, вивчаючи розвиток емоційного інтелекту визначила наступні психолого-педагогічні умови: «створення атмосфери емоційного комфорту, емоційність освітнього процесу, партнерська взаємодія всіх учасників процесу, а також емоційне спілкування в освітньому середовищі» [10, с. 99–107].

Таким чином, враховуючи отримані дані, визначимо основні психолого-педагогічні умови розвитку емоційного інтелекту сучасної молоді:

1. Створення сприятливого емоційного середовища, яке передбачає емоційну підтримку, безпеку та комфорт. Молодь повинна відчувати що їх розуміють, співчують їм у потрібних ситуаціях та підтримують, що водночас формує довірливі відносини між батьками та дітьми. Також важливо забезпечити комфортне та безпечне середовище, де кожен може вільно виражати свої емоції, не боятися осуду чи образ. Реалізація даної умови є першочерговою для розвитку емоційного інтелекту молоді.

2. Виховання емоційної грамотності, яка включає вміння розпізнавати та розуміти емоції. Батьки та педагоги повинні приділити увагу тому, щоб навчити дітей розпізнавати, розуміти та називати емоції та почуття, які вони переживають, а також бачити, розуміти та сприймати емоції та почуття інших людей. Таке вміння дасть їм можливість не лише розуміти інших, уникати конфліктів, а й спрогнозувати результати діяльності та спілкування.

3. Формування навичок саморегуляції передбачає оволодіння техніками релаксації

та управління стресом до яких можна віднести глибоке дихання, медитацію та методи арт-терапії. Важливо приділяти увагу розвитку навичок контролю над імпульсивними реакціями та вмінню відкладати задоволення на потім, надаючи перевагу більш важливим, необхідним та першочерговим справам.

4. Розвиток соціальних навичок, який включає комунікацію та співпрацю. Під час розвитку емоційного інтелекту важливо приділити час для навчання ефективним комунікаційним навичкам, таким як активне слухання, емпатія та асертивність. Навчання ефективній співпраці передбачає заохочення до співпраці в групах, де діти можуть навчатися взаємодії, вирішенню конфліктів та спільному прийняттю рішень.

5. Моделювання поведінки, яке засноване на прикладі дорослих. Батькам та педагогам важливо пам'ятати про те, що вони є прикладом для наслідування, їх поведінки та вчинки стають відображенням у поведінці дітей. Дорослим необхідно демонструвати високий рівень емоційного інтелекту через поведінку. Для підвищення рівня розвитку емоційного інтелекту важливо використовувати сценарії та рольові ігри, де кожен може відпрацювати емоційні та соціальні навички.

6. Інтеграція емоційного інтелекту в освітній процес. Дана умова передбачає включення у процес вивчення окремих навчальних дисциплін формування емоційного інтелекту. Стандарти освітні програми закладів вищої освіти майже не мають місця для формування таких навичок. Лише спеціальності психологічного спрямування можуть включати окремі теми чи питання щодо формування та розвитку емо-

ційного інтелекту. Також ефективним вважаються використання проектних робіт під час виконання яких діти та молодь можуть спробувати застосовувати свої знання про емоційну сферу та контроль над нею на практиці, побачити позитивні та негативні сторони та при потребі скоригувати їх.

7. Підтримка та розвиток самооцінки повинна передбачати позитивне підкріплення та визнання досягнень особистості іншими. Дана умова включає обов'язкове використання методів позитивного підкріплення для формування здорової самооцінки. Важливо, щоб кожна людина мала того, хто незважаючи на ситуацію та умови, скаже слова підтримки, але водночас вкаже на недоліки. На кожному етапі розвитку людини, для неї важливе визнання її результатів та досягнень, тому батьки та педагоги повинні врахувати це при навчанні дітей.

Перераховані психолого-педагогічні умови є основними для ефективного розвитку емоційного інтелекту, проте це далеко не остаточний їх перелік, адже зміни у суспільстві та світі спричиняють зміни у підході до вивчення питання розвитку емоційного інтелекту, а тому і змінює підходи до формулювання психолого-педагогічних умов розвитку емоційного інтелекту, особливо у сучасної молоді.

Отже, розвиток емоційного інтелекту є тривалим процесом, який вимагає систематичного підходу і активної участі як педагогів, так і батьків. Враховуючи наукові підходи до окресленої проблеми та результати проведеного дослідження було розроблено концептуальну модель розвитку емоційного інтелекту через впровадження психолого-педагогічних умов (рис. 1).

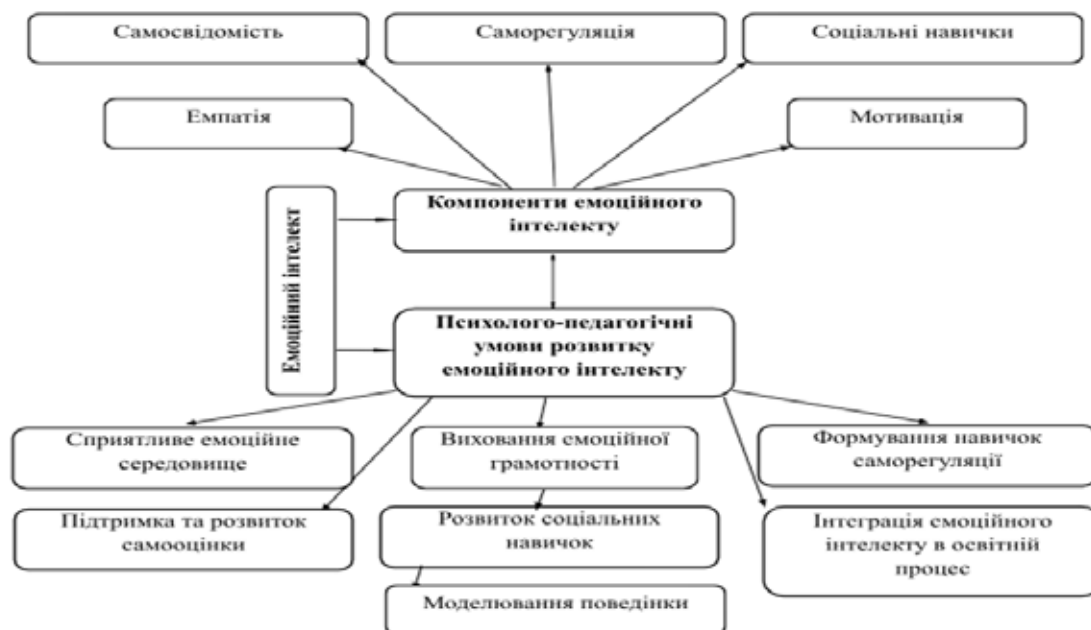

Рис. 1. Модель розвитку емоційного інтелекту через впровадження психолого-педагогічних умов

Щоб ефективно розвивати емоційний інтелект сучасної молоді, важливо впровадити психолого-педагогічні умови його розвитку в освітній процес закладів освіти. Це можливо при реалізації ряду стратегій та практик. В першу чергу рекомендовано інтегрувати вивчення емоційного інтелекту у навчальні плани та програми. Важливо у роботі з молоддю використовувати активності які будуть спрямовані на розвиток EI [4, с. 22]. Для цього можна використати різноманітні курси, модулі чи теми в навчальні дисципліни. Також важливо здійснювати підготовку педагогічних працівників до даного процесу. Вони повинні розуміти як саме розпізнавати та керувати своїми емоціями, а також як навчити цьому молодь. У колективі повинна панувати атмосфера довіри та підтримки, молоді люди відкрито висловлювали б свої думки та почуття, що б сприяло їх психічному здоров'ю.

Не варто забувати і про заохочення молоді до обговорення своїх емоцій, переживань. Для цього можна використовувати не лише групові, а й індивідуальні форми роботи. В освітній процес також необхідно включати вправи та ігри, спрямовані на розвиток соціальних навичок, використовувати позитивне підкріплення, відзначати та нагороджувати позитивну поведінку чи успішне виконання навчальних дій.

Врахування індивідуальних потреб також є важливим елементом впровадження розвитку емоційного інтелекту в освітній процес, що дозволить кожній молодій людині розвиватися у власному темпі та відповідно своїх можливостей [9, с. 80]. Щоб даний процес був ще ефективнішим, важливо залучати батьків до громаду, налагоджувати з ними взаємодію через спільну участь у семінарах та тренінгах. Регулярна оцінка та зворотній зв'язок дадуть можливість отримати якісні дані щодо розвитку емоційного інтелекту у молоді.

Таким чином, впровадження перерахованих стратегій допоможе створити більш гармонійне та підтримуюче навчальне середовище, яке сприятиме всебічному розвитку учнів та їх емоційному інтелекту.

Висновки до даного дослідження. В ході роботи над дослідженням було розглянуто процес розвитку емоційного інтелекту на основі аналізу психолого-педагогічної літератури, визначено основні психолого-педагогічні умови розвитку емоційного інтелекту сучасної молоді та можливості їх реалізації в освітньому процесі.

Аналіз літератури показує, що розвиток емоційного інтелекту є важливим чинником формування психічно здорової особистості. Для ефективного формування та розвитку емоційного інтелекту важливо створити такі умови, які б на високому рівні забезпечили

розвиток усіх компонентів емоційного інтелекту.

Важливим шляхом впровадження психолого-педагогічних умов розвитку емоційного інтелекту є інтеграція його в освітній процес, що забезпечить всебічний та гармонійний розвиток особистості кожної молодої людини.

Перспективи подальших розвідок у даному напрямі. Подальші емпіричні дослідження психолого-педагогічних умов розвитку емоційного інтелекту дадуть можливість розробити ефективні програми розвитку емоційного інтелекту, інтегрувати його в освітній процес закладів фахової передвищої та вищої освіти та розробити методичні рекомендації щодо розвитку емоційного інтелекту сучасної молоді.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Власова О. І. Психологія соціальних здібностей: структура, динаміка, чинники розвитку : монографія. К. : Видавничо-поліграфічний центр «Київський університет». 2005. 308.
2. Волік Н. Педагогічні умови розвитку емоційного інтелекту дитини дошкільного віку в закладі дошкільної освіти. *Науковий вісник Мелітопольського державного педагогічного університету*. Серія : Педагогіка 2022. 2 (29) 162–169.
3. Волік Н. Рекомендації педагогам щодо проведення роботи з розвитку емоційного інтелекту старшого дошкільника. IV International scientific conference: Modern educational space: the transformation of national models in terms of integration. Conference Proceedings. Leipzig: Baitija Publishing. 2020. 9–12.
4. Груша Л. О. Педагогічні умови виховання емоційної культури дітей молодшого шкільного віку : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.07 / Інститут проблем виховання АПН України. Київ. 2009. 22.
5. Гоулман Д. Емоційний інтелект / пер. з англ. С.Л. Гумецької. Харків : Віват. 2020. 512.
6. Дерев'янка С. П. Актуалізація емоційного інтелекту в емоціогенних умовах. *Соціальна психологія*. 2008 (1). 96–104
7. Дерев'янка С. Теоретико-методологічні аспекти цілеспрямованого розвитку емоційного інтелекту. *Теорія і практика сучасної психології*. 2016 (1). 12–15.
8. Дерев'янка С. П. Феноменологія емоційного інтелекту : навч.-метод. посіб. Чернівці : Десна Поліграф. 2016. 312.
9. Зарицька В. В. Теоретико-методологічні основи розвитку емоційного інтелекту у контексті професійної підготовки : монографія. Запоріжжя : КПУ. 2010. 80.
10. Зобенько Н. А. Психолого-педагогічні умови розвитку емоційного інтелекту учнів в освітньому процесі сучасної початкової школи. *Імідж сучасного педагога*. 2023. 2(209). 99–107.
11. Котик Т. М. Нова українська школа: теорія і практика формування емоційного інтелекту в учнів початкової школи : навч.-метод. посіб. для вчителів початкової школи. Тернопіль : Астон. 2020. 192.
12. Лесик А. С., Сапранкова К. В. Психолого-педагогічне обґрунтування розвитку емоційного інтелекту молодших школярів у системі Нової української

школи. *Збірник тез науково-практичної конференції «Global and Regional Aspects of Sustainable Development»*. 2023(173). 98–101.

13. Логвись О. Дослідження розвитку емоційного інтелекту майбутніх педагогів у контексті освітньої євроінтеграції. *Вісник Львівського університету. Серія психологічні науки. Спецвипуск*. 2022. 70–77.

14. Мельник О. Підготовка вчителів початкових класів до формування емоційного інтелекту учнів. *Початкова школа*. 2019(11). 51–55.

15. Носенко Е. Л. Емоційний інтелект як форма прояву важливої складової особистісного потенціалу – рефлексивної свідомості. *Вісник ДНУ. Адаптивне управління: теорія і практика*. Педагогіка. 2019. 7 (13). 122.

16. Носенко Е., Коврига Н. (2003). Емоційний інтелект: концептуалізація феномену, основні функції : монографія. Київ : Вища школа. 159.

17. Олійник О. Особливості емоційного розвитку та умови формування емоційної культури дітей старшого дошкільного віку засобами театралізованих ігор. *Психолого-педагогічні проблеми сільської школи*. 2013(47). 167–173.

18. Прахова С. А., Макаренко Н. М. Формування емоційного інтелекту як необхідної компетенції на шляху соціалізації дитини. *Psychological journal*. 2020. 6 (2). 134–142.

19. Савченко Ю. Розвиток емоційного інтелекту учнів молодшого шкільного віку. *Освіта та розвиток обдарованої особистості*. 2014 (12). 12–16.

20. Сухопара І. Чинники розвитку емоційного інтелекту молодших школярів у контексті НУШ. *Наукові записки БДПУ. Педагогічні науки*. 2020 (1). 111–122.

21. Стасюк М. М. Психолого-педагогічні умови розвитку емоційного інтелекту у студентів ІТ-спеціальностей: дис. д-ра філософії: 053 Психологія. Львів. 2020. 346.

22. Трофаїла Н. Готовність майбутніх вихователів до емоційного розвитку дітей дошкільного віку як умова ефективної професійної діяльності. *Збірник наукових праць Херсонського державного університету. Педагогічні науки* 2016. 71 (1). 155–158. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/znpn_2016_71%281%29_32.

23. Шпак М. Вікові особливості розвитку емоційного інтелекту молодших школярів. *Science and Education a New Dimension. Pedagogy and Psychology*. 2018. VI (68). 71–74.

24. Шпіц Р. І., Коваль Н. О. Розвиток емоційного інтелекту учнів початкової школи в контексті мистецької освіти. *Молодий вчений*. 2021 (11). 197–200.

25. Ihnatovych E., Liashch O. The psychological patterns of emotional intelligence development in adolescence as a condition of personal mental health *Psychiatry, Psychotherapy and Clinical Psychology*. 2020.11(4). 802–811.

26. Mayer J. D., Salovey P., Caruso D. Models of emotional intelligence. *Handbook of intelligence*. R. J. Sternberg (Ed.). Cambridge University Press. 2000. 396–420.